

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง "การปรับตัวของสื่อพื้นบ้านในสังคมไทย" มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดการปรับตัวของสื่อพื้นบ้านโนราในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาการปรับรูปแบบและเนื้อหาของสื่อพื้นบ้านโนราในปัจจุบัน
3. เพื่อศึกษาผลของการปรับตัวของสื่อพื้นบ้านโนราในปัจจุบัน

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาค้นคว้าเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเหตุปัจจัยของการปรับตัวของสื่อพื้นบ้านโนรา ลักษณะการปรับตัวของสื่อพื้นบ้านโนราทั้งในด้านเนื้อหาและรูปแบบ รวมทั้งผลของการปรับตัวของสื่อพื้นบ้านโนราในปัจจุบัน ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept Interview) นายโรงโนรา จำนวน 9 คน นางรำจำนวน 9 คน นักวิชาการท้องถิ่นจำนวน 3 คน ซึ่งอยู่ในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช สงขลา พัทลุง รวมทั้งใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) โดยนำเสนอผลการวิจัยออกมาในรูปแบบของพรรณนาวิเคราะห์ (Analytic Description)

ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับการแสดงโนรา ในแบบดั้งเดิมเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการทำความเข้าใจและเปรียบเทียบกับปรากฏการณ์ที่จะได้พบในสนามวิจัย ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเหตุปัจจัยของการปรับตัว ลักษณะของโนราที่มีอยู่ในปัจจุบันทั้งในด้านรูปแบบและเนื้อหา รวมทั้งผลของการปรับตัวของโนราในปัจจุบัน ในด้านผลตอบกลับจากผู้ชม และจากความคิดเห็นของโนราเอง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept Interview) กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยโดยการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) ควบคู่ไปกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วมโดยการช่วยเหลือการแสดงโนราหลังจาก และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยการสังเกตปฏิบัติการคนดูที่กำลังดูการแสดง

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยพบว่า โนราหน้าจะเกิดขึ้นอย่างช้าสุด คือ ในช่วงปลายศรีวิชัย หรือพุทธศตวรรษที่ 19 ในระยะนั้นโนราเป็นการแสดงรำเพียงอย่างเดียว มาในสมัยอยุธยาตอนกลาง โนราหน้าจะมีการเล่นเรื่องหรือที่เรียกว่า "จับบท" และหลักฐานที่ชี้ชัดว่ามีโนราเข้าไปแสดงในภาคกลาง คือ ในช่วงรัชกาลที่ 1 โดยมีหลักฐานเก่าสุดอยู่ในโคลงกรมหมื่นศรีสุนทร ซึ่งแต่งเรื่องพระบรมศพพระปฐมมหาชนก ผู้วิจัยยังพบว่า ช่วงก่อน พ.ศ. 2460 การแสดงโนราเป็นการแสดงโดยชายล้วน และแสดงแบบเดียวกันทุกคณะ ช่วงประมาณปี พ.ศ. 2476 มีการแสดงโนราโดยผู้หญิง ซึ่งทำให้มีการเปลี่ยนลักษณะโรงแสดง และธรรมเนียมในการแสดงบางอย่าง เช่น การว่าบทกำพรัดหน้าม่าน ช่วงปี พ.ศ. 2484 เป็นช่วงสมัยจอมพลแปลก พิบูลสงคราม โนราบางส่วนปรับการแสดงของตนโดยสวมชุดสากล และแสดงเรื่องแบบละครเวที ช่วงหลังปี พ.ศ. 2505 เป็นช่วงสมัยนิยมดนตรีลูกทุ่ง ซึ่งเป็นผลทำให้โนราบางส่วนนำการแสดงดนตรีลูกทุ่งเข้ามาประสมในการแสดง ช่วงหลังปี พ.ศ. 2514 เกิดกระแสอนุรักษ์การแสดงโนราแบบโบราณขึ้นในสถาบันการศึกษา โดยลักษณะการแสดงเป็นการเปลี่ยนกระบวนรำโดยรำครั้งละหลายๆ คนพร้อมกัน ผู้รำไม่ต้องร้อง ผู้ร้องไม่ต้องรำ

จากการศึกษาการแสดงโนราในปัจจุบัน พบว่า มีการแสดงโนรา 2 ลักษณะใหญ่ คือโนราแสดง ซึ่งเป็นโนราที่แสดงเพื่อความบันเทิง และโนราโรงครู ซึ่งเป็นโนราที่แสดงเพื่อประกอบพิธีกรรม สำหรับโนราแสดงในปัจจุบันนั้น สามารถแบ่งออกได้ 3 ลักษณะ ดังนี้

1. โนราโบราณ เป็นโนราที่มีแนวคิดที่ค้ำกับกระแสความนิยมของโนราสมัยใหม่ ซึ่งเป็นโนราที่แสดงผลผสมผสานกับการแสดงดนตรีลูกทุ่ง โนราโบราณมีทัศนคติว่าโนราสมัยใหม่เป็นโนราที่ทำให้ศิลปะการรำโนราเสื่อมถอยลง การแสดงโนราโบราณในปัจจุบันจึงมีวัตถุประสงค์ในการแสดงเพื่อดำรงเอกลักษณ์ของการแสดงโนราเป็นสำคัญ

องค์ประกอบในการแสดงโนราลักษณะนี้ จึงมีลักษณะที่เป็นไปตามที่โนราแบบดั้งเดิม ทั้งในด้าน เครื่องแต่งกาย เครื่องดนตรี และโรงที่แสดง โดยโอกาสในการแสดงโนราโบราณจะมีลักษณะเป็นงานทั่วไป ทั้งงานบวช งานขึ้นบ้านใหม่ และงานวัด เป็นต้น ในส่วนของลำดับในการแสดงนั้นโนราโบราณมีลักษณะการลำดับอย่างการแสดงโนราแบบดั้งเดิม เพียงแต่มีการปรับในส่วนที่เป็นเนื้อหาในการทำบท ซึ่งได้สอดแทรกเพลงลูกทุ่ง และมุขตลกต่างๆ เพื่อสร้างความสนุกสนานแก่ผู้ชมให้ได้ทันตามยุคสมัย

กลวิธีของการแสดงโนราโบราณในปัจจุบัน ประกอบด้วย การกำหนดองค์ประกอบการแสดงให้มีลักษณะตามแบบโบราณ ชักชวนให้คนอนุรักษ์โนราโบราณ นำเสนอกลอนที่มีเนื้อหาทันสมัยกับเหตุการณ์ปัจจุบัน ให้ความสำคัญเชิงในการทำบทยโดยการสอดแทรกเพลงลูกทุ่ง ว่ามุดโตเพื่อสร้างความประทับใจแก่คนดู และเชิญโนราที่มีชื่อเสียงเข้ามาเป็นศิลปินรับเชิญ

2. โนราสมัยใหม่ เป็นโนราที่รับเอาวัฒนธรรมของการแสดงดนตรีลูกทุ่งเข้า โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนองความนิยมของคนดูส่วนใหญ่ซึ่งนิยมเพลงลูกทุ่งเป็นหลัก ซึ่งทำให้นราประเภทนี้มีรายได้ดีกว่า และมีคนดูมากกว่าโนราลักษณะอื่นๆ

องค์ประกอบในการแสดงโนราสมัยใหม่มีการเปลี่ยนแปลง ทั้งในด้านคณะโนราที่มีขนาดใหญ่ขึ้น บุคคลหนึ่งคนสามารถทำหน้าที่ได้หลายอย่าง การแต่งกายมีทั้งการแต่งกายที่เป็นโนราและเครื่องแต่งกายที่ใช้ในการแสดงดนตรีลูกทุ่ง โรงที่แสดงมีขนาดใหญ่ขึ้นไม่มีหลังคา มีลักษณะเหมือนเวทีคอนเสิร์ต โอกาสในการแสดงโนราสมัยใหม่มีมากกว่าโนราโบราณรวมทั้งยังสามารถเดินทางไปแสดงในพื้นที่จังหวัดที่นิยมโนราเบาบางกว่าจังหวัดพัทลุง สงขลา และนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความนิยมในการแสดงมากที่สุด ในส่วนของการลำดับการแสดงนั้น โนราสมัยใหม่จะแสดงโนร่าก่อนการแสดงดนตรีลูกทุ่ง โดยจัดสัดส่วนให้การแสดงดนตรีลูกทุ่งมีระยะเวลายาวนานกว่าการแสดงโนรา

กลวิธีในการแสดงโนราสมัยใหม่ ประกอบด้วย แสดงโนราโดยยึดองค์ประกอบหลัก เชิญโนราอื่นๆ มาเป็นศิลปินรับเชิญ ร้องเพลงที่เป็นที่นิยมอยู่ในปัจจุบัน ออกแบบชุดนักร้องทางเครื่อง และแดนเซอร์ให้ดึงดูดใจคนดู ทำเดินมีความสวยงาม พร้อมเพรียง และอยู่ในความนิยม และคั่นการแสดงดนตรีลูกทุ่งด้วยการแสดงตลก

3. โนราประยุกต์ เป็นโนราที่มีแนวคิดในการประสมประสานการแสดงโนราและการแสดงดนตรีลูกทุ่งไว้ด้วยกัน โดยเน้นการแสดงโนรา และดนตรีลูกทุ่งทำหน้าที่เป็นตัวเสริม ทั้งนี้เพื่อเป็นการดึงดูดให้กลุ่มวัยรุ่นหันมาชมโนรามากขึ้น วัตถุประสงค์ในการแสดงจึงมีลักษณะในการสนองความนิยมของคนดูทั้งในวัยผู้ใหญ่ถึงสูงอายุ และวัยรุ่นได้ในเวลาพร้อมๆ กัน

องค์ประกอบการแสดงของโนราประยุกต์จึงมีลักษณะเหมือนกับโนราโบราณทุกประการเพียงแต่มีการเพิ่มในส่วนขององค์ประกอบที่ต้องใช้ในการแสดงดนตรีลูกทุ่งเข้ามา เช่นในเรื่องของการแต่งกายของนางเครื่อง และเครื่องดนตรีที่เป็นเครื่องดนตรีสากล ในส่วนของการแสดง

โนราประยุกต์มีวิธีการนำเสนอ 2 แบบ คือ การแสดงโดยมีการแสดงดนตรีคั่นกลางในช่วงการทำท่า และอีกลักษณะหนึ่งคือการแสดงดนตรีต่อท้ายการแสดงโนรา การแสดงแบบนี้ระหว่างการทำท่านั้นได้รับความนิยมมากกว่าการแสดงแบบที่สอง

กลวิธีในการแสดงโนราประยุกต์ ประกอบด้วย การนำดนตรีลูกทุ่งมาคั่นในช่วงการทำท่า การนำเสนอสาระควบคู่ไปกับการให้ความบันเทิง นำเสนอบทกลอนที่ทันสมัยทันเหตุการณ์ และแสดงดนตรีโดยควบคุมไม่ให้ภาพลักษณ์ของโนราเสียหาย

ในส่วนโนราที่แสดงเพื่อพิธีกรรม หรือที่เรียกว่า "โนราโรงครู" นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อประกอบพิธีไหว้ครูหรือไหว้ตายายโนรา เพื่อประกอบพิธีแก้บนหรือแก้กรรม และเพื่อประกอบพิธีครอบเทริดผูกผ้าใหญ่ การประกอบพิธีกรรมโนราโรงครูมีธรรมเนียมปฏิบัติ และสืบทอดกันมายาวนาน และสามารถสืบทอดได้เกือบครบถ้วน ทั้งนี้เนื่องจากโนรามีความเชื่อในเรื่องครูหมอโนราหรือตายายโนราซึ่งเป็นเสมือนบูรพาจารย์ของโนรา โดยมีความเชื่อว่าหากผู้ใดทำผิดก็ จะถูกครูหมอโนราลงโทษ รูปแบบของโนราโรงครูมี 2 ลักษณะ คือ โนราโรงครูใหญ่ และโนราโรงครูเล็ก ซึ่งพิธีโรงครูทั้งสองมีความแตกต่างกันที่ระยะเวลาในการประกอบพิธีซึ่งโนราโรงครูใหญ่จะใช้เวลาทั้งหมด 3 วัน 2 คืน แต่โนราโรงครูเล็ก เป็นการประกอบพิธีเพียง 1 วัน 1 คืนเท่านั้น พิธีกรรมในโนราโรงครูทั้งสองประเภทมีความแตกต่างกันตรงที่ โนราโรงครูเล็กจะไม่มีครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่ มีเพียงการไหว้ครูและการแก้บนเท่านั้น โอกาสในการแสดงโนราโรงครูมีเวลาเฉพาะคือจะประกอบพิธีในเดือน อ้ายถึงเดือน 6 ในเขตจังหวัดกระบี่และตรัง และ เดือน 4 ถึงเดือน 9 ในเขตจังหวัดพัทลุง สงขลา นครศรีธรรมราช และสุราษฎร์ธานี

ปัญหานำวิจัยที่ 1 : มีเหตุปัจจัยใดบ้างที่ทำให้โนราต้องปรับเปลี่ยนตนเอง

จากการศึกษาเหตุปัจจัยในการปรับตัวของสื่อพื้นบ้านโนรา พบว่า โนรา มี เหตุปัจจัยในการปรับตัว 3 ประการ ดังนี้

1. ความเป็นนิยมของคนดู เป็นปัจจัยสำคัญในการปรับตัวของโนรา เพราะหากโนรา มีลักษณะการแสดงที่สวนทางกับความเป็นนิยมของคนดูแล้วนั้น โนราก็จะเสื่อมความนิยม และสูญสลายไปในที่สุด จากอดีตที่ผ่านมาโนรามีการปรับตัวให้เข้ากับความเป็นนิยมของคนดูอยู่ตลอด เช่น มีการแสดงละครสมัยใหม่ที่เป็นที่นิยมแทนที่ละครโบราณ มีการประสานตนเองเข้ากับการแสดงดนตรีลูกทุ่งกับการแสดงโนรา ในช่วงที่คนดูกำลังนิยมดนตรีลักษณะเป็นจำนวนมาก

2. การเข้ามาของสื่อสมัยใหม่ ซึ่งเป็นช่องทางในการถ่ายทอดวัฒนธรรมอื่นๆ โดยเฉพาะจากภาคกลางสู่ชุมชนภาคใต้ การเข้ามาของสื่อสมัยใหม่ทำให้โนราได้มีการปรับเปลี่ยนตัวเอง โดยมีการแสดงละครแบบสมัยใหม่อย่าง ละครทางวิทยุ มีการผสมผสานการแสดงโนรากับการแสดงดนตรีลูกทุ่ง ซึ่งเข้ามาพร้อมกับวิทยุ และได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก นอกจากนั้น การเข้ามาของสื่อสมัยใหม่ยังเป็นการช่วยให้โนราได้รับข่าวสารได้ทันยุคทันเหตุการณ์ จากการชมโทรทัศน์ ฟังวิทยุ หรือ อ่านหนังสือพิมพ์ และสามารถนำไปเป็นวัตถุดิบในการสร้างสรรค์บทกลอนอีกด้วย

3. รายได้ โนราได้มีการปรับตนเองจากการแสดงโนราในรูปแบบหนึ่งไปสู่การแสดงโนราอีกรูปแบบหนึ่งด้วยเหตุจากรายได้ โดยมีการปรับตัวเป็นโนราสมัยใหม่เนื่องจากเป็นโนราที่มีรายได้มากกว่า การปรับตัวเป็นโนราโบราณเนื่องจากมีผู้ช่วยสนับสนุนทางการเงินและหมดภาระผูกมัดทางการเงิน การปรับตัวเป็นโนราประยุกต์เนื่องจากต้องการมีรายได้มากกว่าการแสดงโนราโบราณแต่เงินในการลงทุนมีน้อย

นอกจากนั้น ผู้วิจัยพบว่า โนรามีความเชื่อที่เป็นเหตุพื้นฐานในการปรับตัว ประการหนึ่ง คือ ความเชื่อเกี่ยวกับครุหมอโนราหรือตายายโนรา เป็นความเชื่อพื้นฐานของโนราที่มีต่อครุตันโนรา และบรรพบุรุษโนราที่ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งความเชื่อนี้มีอิทธิพลต่อการประกอบอาชีพโนรา โดยเป็นกลไกในสำคัญในด้านการสืบทอดการรำโนรา เนื่องจากจำเป็นต้องเคารพเช่นไหว้ครุหมอโนราทุกปี ในด้านการผลิตโนรารุ่นใหม่เข้าสู่สังคม เนื่องจากต้องประกอบพิธีกรรมโดยมีครุหมอโนราเป็นประจักษ์พยาน ในด้านการฟื้นฟูสภาพการเป็นโนรา เนื่องจากจำเป็นต้องขออนุญาตหรือความเห็นชอบกับครุหมอโนรา ความเชื่อนี้เป็นลักษณะการบังคับผู้มีเชื้อสายโนราเพื่อให้เกิดการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมในการแสดงโนราโดยปริยาย เช่น หากโนราที่ไม่ได้รับความยินยอมจากครุหมอโนราให้ฟื้นฟูสภาพการเป็นโนรา โนราผู้นั้นก็ต้องคิดหาหนทางของตนในการประกอบอาชีพโนราต่อไป หรือเมื่อมีโนรารุ่นใหม่เพิ่มเข้ามา นั้นหมายความว่า โนรารุ่นใหม่ก็จะต้องเลือกทางเดินของตนว่าจะมีแนวคิดในการแสดงโนราลักษณะใด เพื่อให้ได้รับการยอมรับและอยู่รอดได้ในภาวะทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงต่อไป

ปัญหานำวิจัยที่ 2 : โนรามีลักษณะในการปรับรูปแบบและเนื้อหาในการแสดงอย่างไร

จากการศึกษาพบว่า การปรับตัวของสื่อพื้นบ้านโนราในสังคมไทยนั้นเป็นวัฒนธรรม แบบวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นใหม่ (Emergent) โดยผสมผสานวัฒนธรรมของการแสดงโนราที่ตก

ที่ตกค้างจากอดีต (Residual) และวัฒนธรรมหลัก (Dominant) ได้แก่ การแสดงละครแบบสมัยใหม่ และการแสดงดนตรีลูกทุ่ง

ในส่วนการปรับรูปแบบของการแสดงโนรานั้น เป็นลักษณะการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมด้วยวิธีการ การตัดทิ้งองค์ประกอบของการแสดงบางส่วน ลดทอนองค์ประกอบของการแสดงบางส่วน รวมทั้งแทนที่ด้วยรูปแบบของวัฒนธรรมหลัก และต่อเติมรูปแบบในการแสดงด้วยวัฒนธรรมหลัก ซึ่งในการปรับรูปแบบนี้เป็นการปรับในส่วนที่เป็นองค์ประกอบรองเท่านั้น แต่ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบหลักนั้นยังคงอยู่ซึ่ง ได้แก่ การร้อง การรำ และการทำบท

ในส่วนการปรับเนื้อหาพบว่า มีการปรับเนื้อหาในด้านบทกลอน และเนื้อหาของการแสดงเรื่อง ในด้านบทกลอนนั้นเป็นการปรับเนื้อหาของ "กำพรัด" และ "มุตโต" โดยการตัดทิ้งเนื้อหาเดิมในบางส่วน และการนำเนื้อหาที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ปัจจุบันมาแทนที่ และในส่วนของเนื้อหาของการแสดงเรื่องนั้น เป็นการนำเสนอด้วยเนื้อหาแบบละครสมัยใหม่ และการนำเนื้อหาการแสดงเรื่องแบบโบราณกลับมาใช้ นอกจากนี้ยังพบว่า สื่อพื้นบ้านโนราในปัจจุบันมีบทบาทในการให้การศึกษา แจ้งข่าวสาร ให้ความบันเทิง และวิพากษ์วิจารณ์สังคม

ปัญหานำการวิจัยที่ 3 : ผลจากการปรับตัวในการแสดงโนราให้เข้ากับสภาพสังคมปัจจุบัน มีลักษณะอย่างไร

จากการศึกษาผลของการปรับตัวของสื่อพื้นบ้านโนราโดยการสัมภาษณ์นายโรง และนักวิชาการ พบว่า โนราแสดง อันได้แก่ โนราโบราณ โนราสมัยใหม่ และโนราประยุกต์นั้นมีความแตกต่างกัน 4 ประการ ในประเด็นดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย กล่าวคือ โนราสมัยใหม่มีกลุ่มคนดูที่อยู่ในช่วงอายุตั้งแต่วัยเด็กจนถึง คนที่มีอายุ 30-40 ปี โนราโบราณ มีกลุ่มคนดูที่มีอายุ 50-60 ปี และโนราประยุกต์มีกลุ่มคนดู ตั้งแต่วัยเด็กจนถึง 50-60 ปี

2. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างโนรากับคนดู โนราที่มีปฏิสัมพันธ์กับคนดูมากที่สุดคือ โนราโบราณ โนราที่มีปฏิสัมพันธ์กับคนดูรองลงมาคือ โนราประยุกต์ โนราสมัยใหม่มีปฏิสัมพันธ์กับคนดูน้อยที่สุด เพราะมีช่วงการแสดงโนราน้อยกว่า

3. ความลึกซึ้งในการสั่งสอนของโนรา โนราโบราณมีโอกาสดังสอนหรือให้คติสอนใจคนดูมากกว่าโนราลักษณะอื่นๆ เพราะมีช่วงเวลาในการสื่อสารโดยผ่านบทกลอน และการทำบาทที่มากกว่า ซึ่งรองลงมาเป็นโนราประยุกต์ ส่วนโนราสมัยใหม่นั้นมีความลึกซึ้งในการสั่งสอนคนดูน้อยที่สุด เพราะเนื่องด้วยมุ่งให้ความบันเทิงเป็นหลัก

4. คุณค่าทางนาฏลักษณะในแบบโนรา จากเกณฑ์ตัดสินนาฏลักษณะในการรำ โนราดังกล่าว บุคคลส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าโนราโบราณและโนราประยุกต์ เป็นผู้ที่ยังคงคุณค่าทางศิลปะการรำโนราได้ดีกว่าโนราสมัยใหม่ เนื่องจากมีลักษณะการถ่ายทอดท่ารำในแบบโนราที่เข้มข้นและลึกซึ้งกว่า

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาพัฒนาการของการแสดงโนรา พบว่า ยุคสมัยที่เป็นจุดเริ่มต้นของการผสมผสานวัฒนธรรมอื่นๆ เข้ากับการแสดงโนรานั้นคือ ยุคสมัยของจอมพลแปลก พิบูลสงคราม ซึ่งเป็น “ยุควัฒนธรรม” โดยเป็นช่วงสมัยที่รัฐบาลเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมตามแบบฉบับตะวันตก เช่น การให้เลิกการรับประทานหมาก การให้สวมเสื้อเชิ้ต เนคไท ชุดกระโปรง และสวมถุงเท้า รองเท้าตามแบบสมัยใหม่ นโยบายนี้ทำให้โนราบางส่วนเริ่มปรับเปลี่ยนเครื่องแต่งกายในการแสดงมาเป็นชุดสากล และมีปรับเปลี่ยนการแสดงเรื่องจากการแสดงเรื่องแบบโบราณมาเป็นการแสดงเรื่องตามแบบละครเวทีสมัยใหม่ ในประเด็นนี้ผู้วิจัยพบว่า ยุคสมัยนี้ไม่เพียงแต่มีอิทธิพลทำให้การแสดงโนราต้องปรับเปลี่ยนตนเองให้เป็นแบบสมัยใหม่นั้น แต่ยังมีผลกับสื่อพื้นบ้านอื่นๆ ทั่วไป ดังในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่องในศิลปะการแสดงหนังตะลุงของ ปรีตดา เฉลิมเผ่า กอนันตกุล ก็ชี้ให้เห็นเช่นกันว่า ในยุคสมัยนี้ทำให้นักตะลุงเปลี่ยนแปลงตนเองจากการแสดงเรื่องแบบโบราณมาเป็นละครแบบสมัยใหม่ด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ยุคสมัยที่มีความสำคัญและทำให้การแสดงโนรามีการเปลี่ยนแปลงไปมากนั้นคือ ยุคสมัยนิยมดนตรีลูกทุ่ง ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนตนเองด้วยการผสมผสานกับการแสดงดนตรีลูกทุ่ง จนทำให้การแสดงโนราในแบบโบราณเสื่อมความนิยมลงไป

จากการศึกษาเหตุปัจจัยในการปรับตัวของสื่อพื้นบ้านโนรา พบว่า ความนิยมของคนดูเป็นส่วนสำคัญที่สุดในการปรับการแสดง เห็นได้จากลักษณะของการแสดงแบบ “โนราแสดง” ทั้งสามลักษณะ ได้แก่ โนราโบราณ โนราสมัยใหม่ และโนราประยุกต์นี้ มีจุดยืนในการ

แสดงที่อยู่ภายใต้การวิเคราะห์ผู้รับสารเป็นตัวตั้ง กล่าวคือ โนราโบราณเป็นโนราที่มีแนวคิดในการดำรงเอกลักษณ์ของการแสดงโนราแบบดั้งเดิม และเพื่อให้มีคุณค่าในทุกเพศทุกวัยมากขึ้น ในขณะที่โนราสมัยใหม่มีแนวคิดในการสนองความนิยมของคนดูส่วนใหญ่ที่นิยมเพลงลูกทุ่ง และโนราประยุกต์มีแนวคิดในการผนวกลักษณะของโนราโบราณกับโนราสมัยใหม่เข้าด้วยกัน เพื่อให้ได้กลุ่มคนดูที่กว้างขึ้น แสดงให้เห็นว่าลักษณะการแสดงโนราที่เกิดขึ้นนี้เกิดขึ้น ความนิยมของคนดูจึงเป็นกลไกหลักที่ทำให้ผู้ส่งสาร คือ ศิลปินโนราต้องปรับเปลี่ยนลักษณะของการนำเสนอการแสดงเพื่อตอบสนองความนิยมของคนดู ซึ่งหากทิศทางของความนิยมของคนดูเปลี่ยนไปในรูปแบบใด การแสดงก็จะมีการปรับเปลี่ยนไปตามความนิยมเช่นนั้น ดังจะเห็นได้ชัดจากความนิยมของคนดูที่มีต่อละครวิทยุ ทำให้โนรานำเนื้อหาของละครวิทยุปรับเข้ามาใช้ในการแสดงด้วยเช่นกัน ความนิยมของคนดูมีอิทธิพลในการกำหนดเนื้อหาและรูปแบบของสารเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยของ จิตตนา หนูณะ ซึ่งได้กล่าวถึงเหตุปัจจัยที่ทำให้รองเง็งต้นหยง เสื่อมสลายนั้นประการหนึ่ง คือ ความเสื่อมความนิยมของคนดู เนื่องจากมีกิจกรรมนันทนาการจากสื่อสมัยใหม่เพิ่มมากขึ้น เมื่อรองเง็งไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับความนิยมของคนดูได้นั้นก็ทำให้เสื่อมความนิยมลง จนสูญสลายไปจากสังคมไทย

ข้อค้นพบอีกประการหนึ่งซึ่งมีความเหมือนกันกับการศึกษา บทบาทและความเสื่อมสลายของรองเง็งต้นหยง คือ การเข้ามาของสื่อสมัย ซึ่งถือได้ว่าเป็นสื่อที่มีอิทธิพลต่อคนดู เนื่องจากเป็นสื่อที่สามารถบริโภคง่าย และเข้ามาในปริมาณความถี่บ่อยครั้งและทันเหตุการณ์ ทำให้เป็นที่นิยมชื่นชอบของประชาชนโดยทั่วไป ในการปรับตัวของสื่อพื้นบ้านโนราให้เข้ากับสื่อสมัยใหม่นั้นผู้วิจัย พบว่าสื่อพื้นบ้านโนรามีความพยายามปรับตนเองเข้ากับสื่อสมัยใหม่โดยการเปิดรับฟังข่าวสารผ่านสื่อโทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์เพื่อเป็นข้อมูลในการนำเสนอเนื้อหาในการแสดงลักษณะเช่นนี้ถือได้ว่าเป็นลักษณะที่สื่อสมัยใหม่มีส่วนเกื้อหนุนโนราด้วยเช่นกัน

จากการศึกษาลักษณะของการแสดงโนราในปัจจุบัน ทำให้เห็นว่าโนราแต่ลักษณะมีกลวิธีในการสื่อสารเพื่อให้อยู่รอดในสังคมที่ต่างกัน และเน้นหนักไปในทิศทางที่ต่างกัน กล่าวคือ โนราโบราณมีกลวิธีที่ทำให้ตนได้รับความนิยมโดยการออกแบบสารให้มีลักษณะจูงใจให้คนดูหันมาชมโนราโบราณกันมากยิ่งขึ้น ในขณะที่โนราสมัยใหม่เน้นกลวิธีในการนำเสนอรูปแบบในการแสดงให้เป็นที่น่าสนใจในสายตาของคนดู ซึ่งเห็นได้จากกลวิธีที่เน้นในด้านขององค์ประกอบทางด้านเสื้อผ้า แสงสี และบทเพลงที่เป็นที่นิยม และในส่วนของโนราประยุกต์นั้นเป็นกลวิธีที่พยายามออกแบบสารและรูปแบบในการแสดงที่มีจุดร่วมให้เป็นที่ประทับใจกับกลุ่มคนดูที่มีลักษณะความนิยมในการชมการแสดงต่างกัน

เมื่อพิจารณาผลสรุปของการศึกษาศึกษาการเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่องในศิลปะการแสดงหนังตะลุง ของ ปรีดดา เฉลิมเผ่า กอนันตกุล พบว่า โนรา มีลักษณะการปรับตัวที่น้อยกว่าหนังตะลุงซึ่งสามารถปรับตัวเองให้เข้ากับสภาพการณ์ปัจจุบันโดยไม่ทำให้เสียเอกลักษณ์ของความเป็นหนังตะลุงเสียไป ในส่วนของโนรานั้น อันที่จริงมีข้อเคร่งครัดจากธรรมเนียมต่างๆ ในการแสดงอยู่ค่อนข้างมาก และมีความยืดหยุ่นอยู่เพียงในส่วนของ การทำบท และการแสดงเรื่อง โดยในการทำบทนี้เป็นเป็นส่วนใหญ่ที่เปิดกว้างและยืดหยุ่นให้โนราได้ประยุกต์สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัวเข้ามาใช้ในการแสดง ซึ่งทำให้นوراสามารถรับเอาวัฒนธรรมอื่นเข้ามาประสมประสานกับการตนเองได้ตามยุคสมัย และในการแสดงเรื่องซึ่งสามารถแสดงได้ทั้งในทิศทางของโนราที่เป็นแบบโบราณและแบบสมัยใหม่ แต่มาในปัจจุบันโนราได้พยายามปรับเปลี่ยนในส่วนขององค์ประกอบ การแสดงอื่นๆ ด้วยเช่นกัน อาทิ โรงแสดง เครื่องดนตรี และการแต่งกาย ทำให้รูปแบบของโนราเปลี่ยนแปลงไปในบางส่วน การปรับตัวเองในลักษณะนี้ถือว่าค่อนข้างเสี่ยงกับการถูกรบงำจากวัฒนธรรมอื่นๆ มากเกินไปจนอาจทำให้เสียเอกลักษณ์ของการแสดงโนราไปมากได้

ในประเด็นบทบาทหน้าที่ของสื่อพื้นบ้านโนราในปัจจุบันนั้น สามารถเห็นชัดที่สุดในด้านการให้ความบันเทิง จากโดยการให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินผ่านทาง การรำ กลอน การร้อง การทำบท การแสดงเรื่อง และรวมไปถึงการมีปฏิสัมพันธ์ในการโต้ตอบสื่อสารกับดูโดยการพูด บทบาทการให้การศึกษา การให้ข่าวสาร และด้านการวิพากษ์วิจารณ์สังคมนั้น ถือได้ว่าเป็นบทบาทที่สอดแทรกในขณะในการให้ความบันเทิงเท่านั้น ซึ่งเป็นลักษณะเช่นเดียวกับสื่อสารบันเทิง (Edutainment) ที่ใช้สาระผสมผสานกับความบันเทิงผ่านสื่อสมัยใหม่นั้นเอง

เป็นที่น่าสังเกตว่าในปัจจุบันการยอมรับในศักยภาพของโนราในด้านการโน้มน้าวใจนั้นลดลงจากโนราในอดีต ซึ่งถือว่าโนราเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ และความสามารถในด้านศิลปะการร้อง การรำ เป็นผู้ที่มีปฏิภาณไหวพริบ และรวมทั้งเป็นผู้นำทางด้านความคิด (Opinion Leader) ในการให้คติสอนใจคนดู และผู้นำข้อมูลข่าวสารต่างๆ มาเผยแพร่ ในปัจจุบันถึงแม้ศิลปินโนรายังมีบทบาทในการให้การศึกษา และแจ้งข่าวสารเหมือนเช่นเดิม แต่การยอมรับในความรอบรู้ต่างๆ นั้นลดลง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากคนดูมิได้รับความรู้ข่าวสารและข้อมูลต่างๆ ผ่านสื่อสมัยใหม่จำนวนมาก ความรู้ของคนดู และโนราจึงมีระดับที่ใกล้เคียงกัน ความเป็นผู้นำความคิดเห็นอย่างในอดีตจึงลดลงไปมาก

จากการศึกษาครั้งนี้เห็นได้ว่าโนรา มีการพัฒนาตนเองด้วยตนเอง ซึ่งลักษณะของการพัฒนาตนเองเป็นการ อนุรักษ์ ซึ่งลักษณะของโนราโบราณ การประยุกต์ ซึ่งเป็นลักษณะของ

โนวาประยุกต์ และการสร้างใหม่ เป็นลักษณะของโนวาสสมัยใหม่ ซึ่งเมื่อเทียบการเปลี่ยนแปลงของหนังตะลุงจากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่องในศิลปะการแสดงหนังตะลุง ของ ปรีดา เฉลิมเผ่า กอนันตกุล แล้วนั้น หนังตะลุงมีลักษณะของการประยุกต์เป็นส่วนใหญ่โดยมีการคงรูปแบบเดิมและปรับเปลี่ยนเฉพาะเนื้อหาในการแสดง และจากผลการวิจัยของ Lee Paul S.N. ซึ่งได้ศึกษา การซึมซับและการดัดแปลงสื่อวัฒนธรรมต่างชาติให้เข้ากับวัฒนธรรมดั้งเดิม : กรณีศึกษาประเทศฮ่องกง นั้นมีความพ้องกับลักษณะการปรับรูปแบบและเนื้อหาของโนวาในบางส่วน กล่าวคือ โนวามีลักษณะการปรับตัวเองในลักษณะ การปรับรูปแบบในการนำเสนอแต่คงเนื้อหาเดิม ซึ่งมีความพ้องในส่วนของผลการวิจัยว่าเป็นแบบ Ameoba Pattern ซึ่งเป็นการเลียนแบบการผลิตรายการผ่านสื่อมวลชนโดยคงเนื้อหาไว้แต่เปลี่ยนแปลงรูปแบบภายนอก และโนวามีการปรับเนื้อหาแต่คงรูปแบบเดิม ซึ่งพ้องกับแบบ Coral Pattern ซึ่งเป็นการเลียนแบบโดยคงรูปแบบไว้แต่เปลี่ยนแปลงเนื้อหาภายใน อย่างไรก็ตาม การปรับตัวของโนวามีข้อแตกต่างเพิ่มเติม คือ เป็นลักษณะการปรับโดยมีรูปแบบใหม่เนื้อหาใหม่ และรวมทั้งการปรับแบบการย้อนกลับสู่รูปแบบเดิมเนื้อหาเดิม

จากการศึกษาการปรับตัวของสื่อพื้นบ้านโนวาในสังคมไทยในภาพรวมนั้น ผู้วิจัยพบว่า ถึงแม้ว่าสื่อพื้นบ้านชนิดนี้มีการปรับตัวทั้งในด้านรูปแบบและเนื้อหา แต่ยังคงองค์ประกอบหลักในการแสดงโนวา อันได้แก่ การร้อง การรำ และการทำบท ซึ่งถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ของการแสดงโนวา ซึ่งแม้โนวาจะมีการปรับเปลี่ยนตนเองไปในทิศทางใด แต่ลักษณะสำคัญของการแสดงโนวายังคงอยู่ สื่อพื้นบ้านโนวาในปัจจุบันนั้นยังคงดำรงอยู่ในสังคมได้นั้น นอกจากจะมีลักษณะของการยืดหยุ่นในการสามารถประยุกต์ไปสภาพแวดล้อมแล้วนั้น โนวายังมีความเชื่อที่เป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้โนวาดำรงอยู่ คือ ความเชื่อเกี่ยวกับครุหมอโนราและพิธีกรรมโรงครุ ซึ่งผลการวิจัยนี้ ในการศึกษาของ พิทยา บุษรารัตน์ กล่าวว่าความเชื่อเกี่ยวกับครุหมอโนราเป็นความเชื่อที่มีผลต่อการประกอบอาชีพของโนรา และการสืบทอดโนราเพราะลูกหลานโนราต้องมีการเซ่นไหว้ครุหมอโนรา ในทุกปีที่เรียกว่าโนราโรงครุ และในพิธีกรรมโรงครุนั้นเป็นพิธีกรรมที่มีบทบาทในการสืบทอดการรำโนรา และผลิตโนวารุ่นใหม่เข้าสู่สังคม นอกจากนั้น ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญคือ การปรับตัวของสื่อพื้นบ้านโนวานั้นถึงแม้ว่าจะปรับไปในทิศทางใดแต่ในท้ายที่สุดโนวาแสดงแต่ละลักษณะเมื่อถึงในช่วงสูงอายุก็จะหันมาแสดงโนราโรงครุ ซึ่งเป็นการปรับเข้าสู่พื้นฐานเดิม โดยโนวาที่สูงอายุเหล่านี้ก็จะทำหน้าที่ในการส่งต่อการแสดงโนราสู่ลูกหลานรุ่นต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ในการนำสื่อพื้นบ้านโนรามาใช้ในงานพัฒนานั้น โนราแสดงเป็นโนราที่มีความเหมาะสมในการนำมาใช้ เนื่องจากเป็นโนราที่มีลักษณะในการปรับเปลี่ยนเนื้อหาและรูปแบบซึ่งต่างกับโนราโรงครูซึ่งมีแบบแผนแน่นอนและใช้เพื่อประกอบพิธีกรรมเท่านั้น
2. ในส่วนของการนำโนราแสดงมาใช้ในงานพัฒนานั้นควรคำนึงว่า ลักษณะที่แยกย่อยทั้งสามลักษณะ อันได้แก่ โนราโบราณ โนราสมัยใหม่ และโนราประยุกต์นั้น ซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน รวมทั้งธรรมชาติและบทบาทในการนำเสนอเนื้อหาของโนราทั้งสามนั้นมีความแตกต่างกัน
3. ควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติของการแสดงโนรารวมทั้งลักษณะของการแสดงก่อนการนำไปใช้ในงานพัฒนา ทั้งในส่วนที่มีความยืดหยุ่นและสามารถปรับเข้ากับเนื้อหาใหม่และส่วนที่เป็นขีดจำกัด เพื่อสามารถใช้ได้อย่างมีคุณภาพ และไม่ทำให้สื่อพื้นบ้านโนราเกิดความเสียหาย และในการอนุรักษ์สื่อพื้นบ้านโนรานั้น ไม่ควรเลือกอนุรักษ์เพียงส่วนหนึ่งส่วนใด เพราะหากเลือกผลิตซ้ำเพียงส่วนเดียวก็จะทำให้ความหมายที่สื่อพื้นบ้านโนราไม่เหมือนเดิม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรจะมีงานวิจัยที่ศึกษาในประเด็น บทบาทที่ผ่านมาของหน่วยงานภาครัฐในการนำสื่อพื้นบ้านโนรามาใช้ในงานพัฒนา โดยศึกษาผลที่ได้ว่าบรรลุเป้าหมายเพียงใด และการนำสื่อพื้นบ้านโนราใช้ในการพัฒนาที่ผ่านมา นั้น ส่งผลเสียหายต่อตัวสื่อพื้นบ้านหรือไม่ อย่างไร ทั้งนี้เพื่อค้นหาแนวทางที่เหมาะสมที่สุดในการใช้สื่อพื้นบ้านชนิดนี้ในการพัฒนาท้องถิ่น ชุมชนในภาคใต้ต่อไป
2. ควรจะมีงานวิจัยที่ศึกษาในประเด็น สภาพการอนุรักษ์สื่อพื้นบ้านโนราของหน่วยงานภาครัฐในแขนงต่างๆ โดยศึกษาลักษณะของการอนุรักษ์ว่าเป็นเช่นไร มีผลกระทบต่อนโยบายของสื่อพื้นบ้านโนราอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางในการวางนโยบายในการอนุรักษ์ที่เหมาะสมยิ่งขึ้นต่อไป
3. ควรจะมีงานวิจัยที่ศึกษาในประเด็น แนวทางในการอนุรักษ์สื่อพื้นบ้านโนรา โดยศึกษาจากทัศนะของศิลปินโนราผู้เป็นเจ้าของสื่อ เพื่อเข้าใจ และตระหนักถึงความรู้สึก และความต้องการของศิลปินโนรา ซึ่งเป็นผลให้การวางแผนในการอนุรักษ์สื่อพื้นบ้านชนิดนี้เกิดขึ้นร่วมกันทั้งภาครัฐกับศิลปินโนรา และมีความพ้องกับความต้องการที่แท้จริงของเจ้าของสื่อด้วยเช่นกัน